

GUIA D'APRENENTATGE SERVEI 4.7

©ACNUR / A. Tardy

Una proposta pedagògica per a promoure processos d'aprenentatge-servei en resposta al desplaçament forçat, i fomentar una societat lliure d'actituds xenòfobes en Educació Secundària Obligatoria.

**UNHCR
ACNUR**

L'Agència de l'ONU per als Refugiats
comité espanyol
delegació c. valenciana

COORDINACIÓ TÈCNICA:

Marta Rivas Muro

AUTORA:

Helena Rodríguez De Guzmán
www.educarconvalor.com

EDITA:

Marta Rivas Muro
Viviana Carrasco
Anna Doherty

TRADUCCIÓ:

Aurora Berenguer Jurado

MAQUETACIÓ:

www.proyectoscomunicacionvisual.es

Aquesta publicació ha sigut realitzada amb el suport financer de la Generalitat Valenciana. El contingut de la publicació és responsabilitat exclusiva del Comitè espanyol d'ACNUR i no necessàriament reflecteix l'opinió de la Generalitat Valenciana.

GENERALITAT
VALENCIANA
Vicepresidència Primera i
Conselleria de Serveis Socials,
Igualtat i Vivenda

CV cooperació
valenciana

**EDUCAR
CON VALOR**

©ACNUR / A. Tardy

Olha, de 18 anys (nascuda a l'octubre de 2005), d'Izmail, sud d'Ucraïna, és estudiant de primer any de llicenciatura en Matemàtiques Gerencials en la Facultat de Matemàtiques, Física i Informàtica de la Universitat Comenius, a Bratislava, Eslovàquia, amb una beca DAFI. Eslovàquia, 2024.

Índex

01	Qui som?	5
02	ApS 4.7:	6
03	Metodologia ApS.....	8
04	Proposta pedagògica d'ApS per a una societat lliure d'actituds xenòfobes.....	9
05	Itinerari formatiu.....	10
	FASES DE L'ITINERARI	
01	EMPATITZA.....	13
02	COMPRÉN.....	18
03	CREA.....	23
04	ACTUA.....	28
05	AVALUA.....	32
06	Per a ampliar informació.....	36
07	Annexos	37

Glossari

ACNUR:

Agència de les Nacions Unides (ONU) per als Refugiats.

EACNUR:

Comité espanyol d'ACNUR.

EpCG:

Educació per a la Ciutadania Global.

LOMLOE:

Llei orgànica de Modificació de la Llei orgànica d'Educació.

ESO:

Educació Secundària Obligatoria.

ApS:

Aprenentatge-servei.

DD. HH.:

Drets Humans.

ODS:

Objectiu de Desenvolupament Sostenible.

Amer és una estudiant de 16 anys de primer any de l'escola secundària per a xiquetes Lifeworks Tumaini a Kakuma. La seua matèria favorita és la matemàtica. Va arribar a Kenya el 2013 des de Sudan del Sud. Té una germana (de 18 anys) i quatre germans. El seu pare va morir i ella viu a Kakuma amb la seua mare. Kenya, 2024.

01

Una treballadora de l'ACNUR en el magatzem de Beirut revisa un palet d'ajuda humanitària de la UE. Líban, 2024.

©ACNUR / X. Borrazas

Qui som?

ACNUR, l'Agència de l'ONU per a les Persones Refugiades, és una organització internacional que protegeix la vida i els drets de les persones forçades a fugir de conflictes i persecucions. Un dels propòsits d'ACNUR és promoure un futur millor per a les persones refugiades. Per a això acompanya el professorat amb recursos educatius que aborden els reptes educatius del s. XXI, incloent la comprensió del desplaçament forçat i les seues complexitats.

Des del **Comité espanyol d'ACNUR (EACNUR)** estem fermament compromesos amb la sensibilització, la participació solidària i l'educació per a la ciutadania global (EPCG). Per això, treballem amb les comunitats educatives, especialment en col·legis, instituts i universitats, per a impulsar una ciutadania crítica, reflexiva i que actua de forma compromesa a partir de la comprensió de la realitat de les persones refugiades i desplaçades i del treball d'ACNUR.

PER A SABER MÉS SOBRE
EACNUR I LES SEUES
ACCIONS EN EPCG POTS:

Web

Consultar el web
➤ www.eacnur.org en la qual trobaràs on, com i amb qui treballem.

Vídeos

Informar-te dels conceptes fonamentals a través de la selecció de vídeos informatius i educatius sobre el treball ➤ **d'ACNUR ACÍ.**

I els vídeos explicatius ací: ➤ **Ensenyar sobre les persones refugiades | ACNUR**

Eines

Utilitzar els recursos educatius del nostre web:
➤ **<https://eacnur.org/es/recursos-educativos-acnur>**

02

ApS 4.7: Aprentatge-servei i l'EpCG

Des del Comité Espanyol d'ACNUR, creiem que és fonamental treballar amb la comunitat educativa per a produir canvis significatius. És per això que, dins del nostre programa Refugi 4.7, treballem amb futures educadores i educadors per a sensibilitzar-los sobre asil i refugi, dotant-los d'eines que puguen utilitzar en la seua futura pràctica professional.

Ens alineem amb la meta 4.7 del quart Objectiu de Desenvolupament Sostenible (ODS): educació de qualitat.

“D’ací a 2030, assegurar que tots els alumnes adquirisquen els coneixements teòrics i pràctics necessaris per a promoure el desenvolupament sostenible, entre altres coses mitjançant l’educació per al desenvolupament sostenible i els estils de vida sostenibles, els drets humans, la igualtat de gènere, la promoció d’una cultura de pau i no violència, la ciutadania mundial i la valoració de la diversitat cultural i la contribució de la cultura al desenvolupament sostenible.”

©ACNUR / A. Morganti

En el **Comité espanyol d'ACNUR (EACNUR)** entenem que part del potencial dels entorns educatius és aportar a l'alumnat processos educatius transformadors, a través de metodologies participatives, cooperatives, reflexives i de servei, entre d'altres. D'eixe potencial, naix el nostre interès i experiència en formació i acompanyament d'iniciatives educatives d'aprenentatge-servei (ApS) en l'àmbit educatiu de primària, secundària, formació professional (FP) i universitats a través d'iniciatives d'Educació per al desenvolupament i la ciutadania global (EpCG).

L'ApS afavoreix el desenvolupament d'experiències educatives que vinculen un servei a la societat amb el reconeixement de les competències curriculars i personals adquirides en aquestes, la qual cosa aporta un element clau en la construcció d'una societat basada en valors empàtics, de solidaritat i responsabilitat amb els drets humans (DD. HH.).

Per a enfortir aquesta missió de l'educació, EACNUR posa a la disposició de professionals d'educació la següent **Guia d'Aprenentatge-Servei 4.7**, amb la finalitat de potenciar una pràctica educativa molt connectada amb la realitat, de manera que **permeta la millora de les societats i de la realitat de les persones refugiades o desplaçades, des d'enfocaments d'inclusió, justícia i sostenibilitat.**

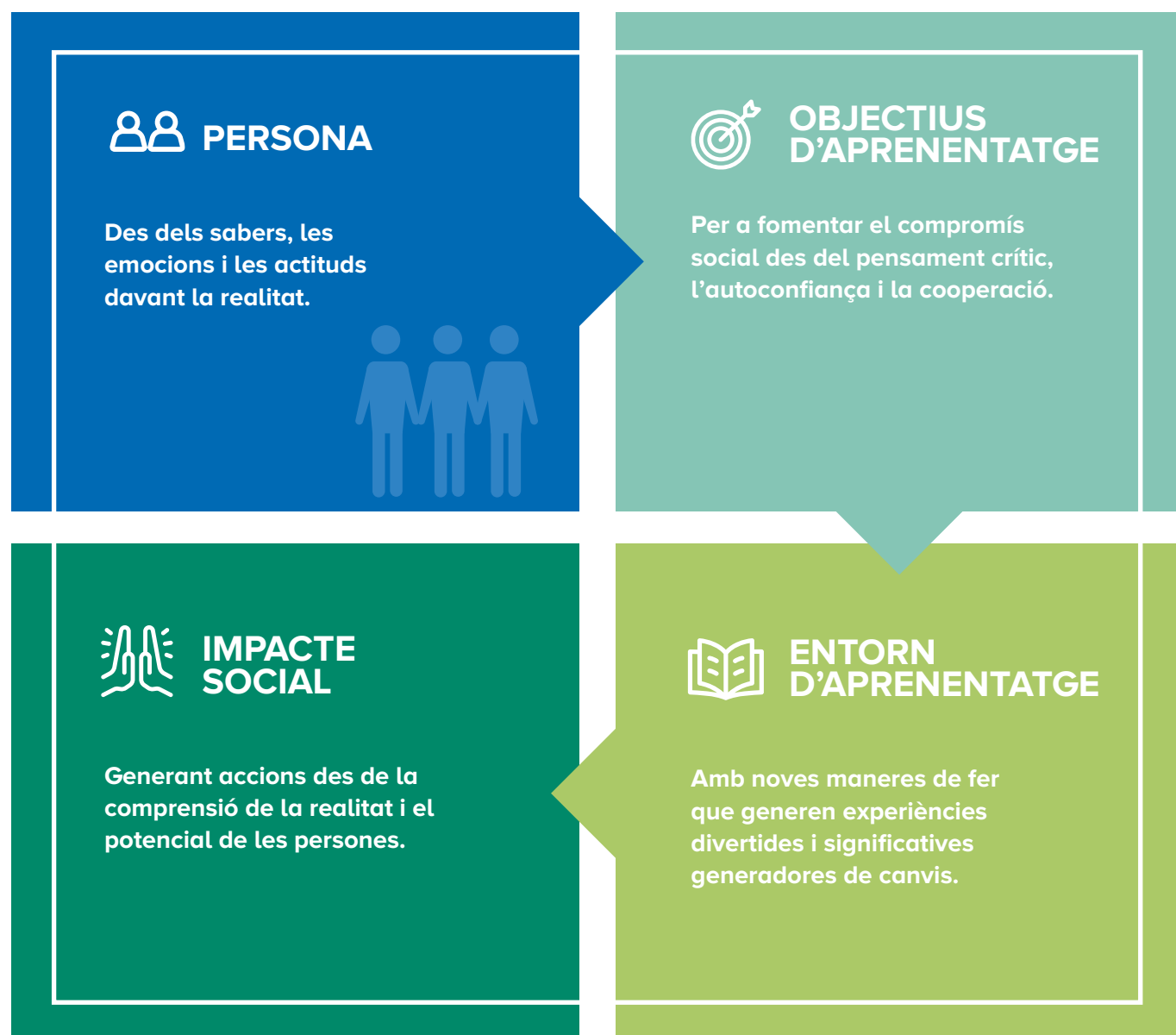
El recorregut pedagògic de l'itinerari formatiu d'ApS proposat s'ha dissenyat sota **enfocaments** d'educació per a la ciutadania global (EpCG) i pot ser inclòs en les programacions curriculars d'educació formal de Secundària, ja que està vinculat a les noves estratègies educatives que promou la LOMLOE, la qual busca **promoure el desenvolupament de la personalitat, l'exercici ple dels DD. HH. i una ciutadania activa i democràtica en la societat actual.**

El Comitè espanyol d'ACNUR porta impulsant aquesta metodologia des de 2016 en diversos entorns educatius,

com una eina d'educació per a una ciutadania compromesa, participativa i mobilitzadora a nivell local i global en defensa dels DD. HH. de les persones refugiades.

El nostre plantejament suposa, d'una banda, una eina de formació per a futurs/es educadors/es i professorat en actiu sobre aquesta metodologia i per una altra, una aposta pel desenvolupament de situacions d'aprenentatge significatives basades en l'ApS perquè l'aprenentatge fluïska des del potencial de l'alumnat a través de quatre criteris interconnectats i units des d'un enfocament de Drets Humans.

Criteris per a un APS amb enfocament de drets humans:

03

Metodologia ApS

L'aprenentatge-servei (ApS) és una metodologia educativa en la qual l'aprenentatge es produeix mentre que es realitza un servei a la comunitat, la qual cosa permet a centres educatius i a alumnat conèixer qualsevol realitat de primera mà i establir aliances positives amb l'entorn per a aportar serveis a aquest.

La metodologia ApS es basa en la idea d'aprendre fent, a través del disseny de situacions d'aprenentatge reptadores vinculades a una necessitat social que pot haver sigut plantejada per la pròpia comunitat, des d'entitats socials o des d'algun col·lectiu de dins o fora del centre educatiu.

Part dels **impactes positius** pels quals EACNUR aposta per aquesta metodologia en relació amb l'EpCG són:

Fomenta el desenvolupament d'una o diverses competències de ciutadania, com ara treball cooperatiu, reflexió crítica i responsabilitat, competències essencials per a respondre amb eficàcia als reptes del segle XXI.

Permet conjuminar la iniciativa individual amb l'acció col·lectiva, combinant els esforços i la creativitat de cada persona amb la força i l'impacte d'un grup organitzat.

Potència la idea de pertinença a la comunitat, la pràctica democràtica de l'educació i el sentit de ciutadania compromesa.

Afavoreix la generació d'espais de reflexió i acció conscient per part de l'alumnat, sent protagonista en el seu rol com a agent de canvi, a través de pràctiques educatives acompanyades.

04

Daria Prokhorchuk, dona els tocs finals a un edifici pintat a Vinkivtsi, a la província de Khmelnytsk. Durant deu dies, dos artistes i iquets de Vinkivtsi van treballar en una exposició a gran format, que simbolitza l'acceptació de les persones desplaçades internes per part de les comunitats on viuen actualment. Ucraïna, 2023.

Proposta pedagògica d'ApS per a una societat lliure d'actituds xenòfobes

Desafortunadament, el desplaçament forçós continua sent una situació a la qual s'exposen milions de persones¹ dia a dia en molts punts del planeta, on els fluxos migratoris s'han incrementat exponencialment en els últims anys a causa de l'emergència climàtica o a conflictes polítics, socials, econòmics i/o religiosos.

Tenim la ferma convicció que l'ApS permet, com a eina educativa, proposar el compromís, la participació i la incidència en situacions en les quals ha d'haver-hi empatia, coneixement, comprensió, reflexió crítica i resolució de problemes en un context real i complex que abaste els àmbits local i global de la nostra ciutadania. Tots aquests aspectes li donen un potencial molt fort com a manera de treballar en el procés de refugi d'una manera educativa, innovadora i didàctica.

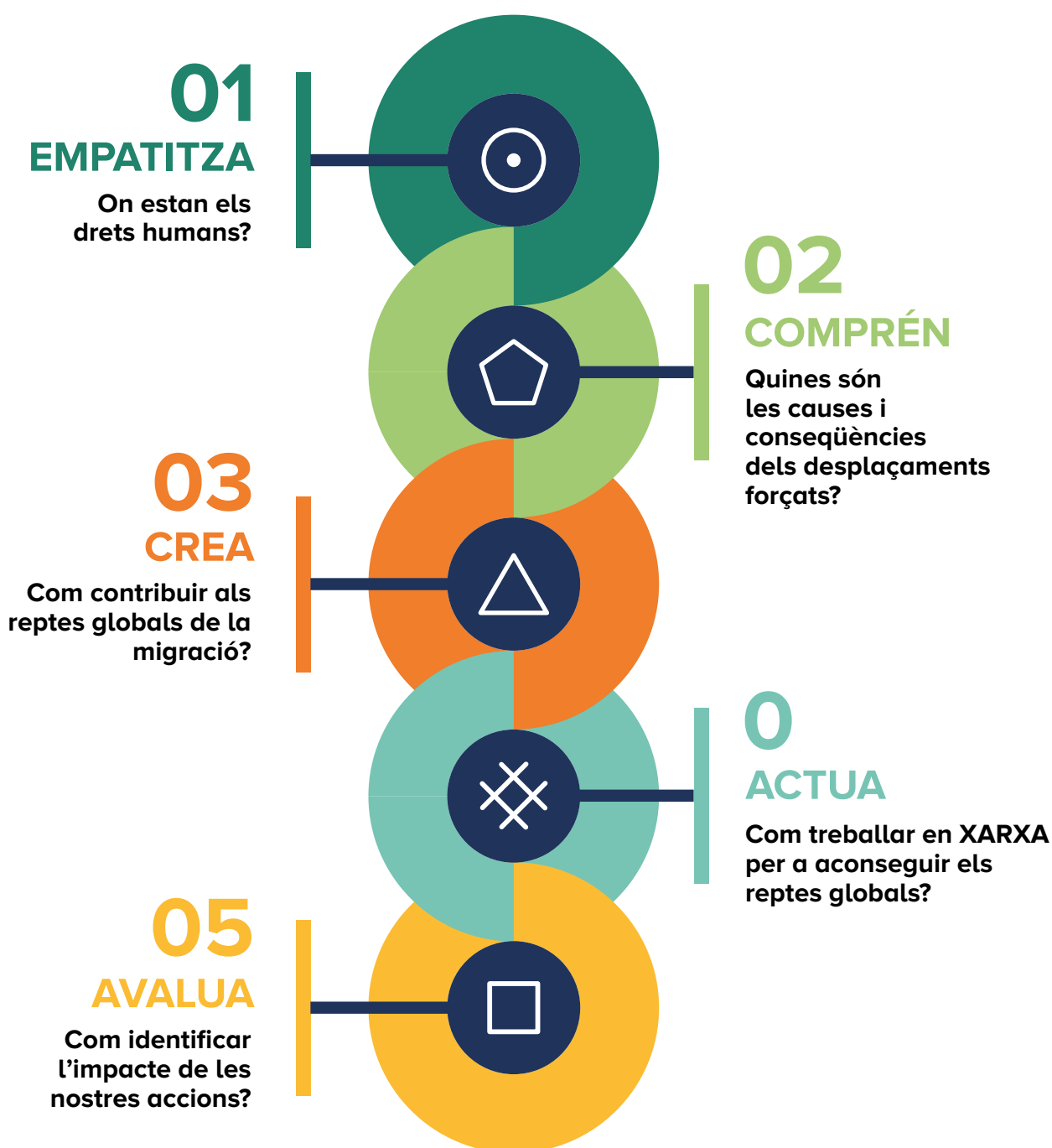
1. Dades actualitzades: <https://www.acnur.org/es-es/datos-basicos>

05

Itinerari formatiu

L'itinerari es conforma de 5 fases d'aprenentatge, estructurades de manera lineal sobre la base d'una pedagogia coherent amb les finalitats de l'Educació per a la Ciutadania Global d'EACNUR que inclou els components d'empatia, anàlisi, creació, planificació, desenvolupament i avaluació d'un projecte d'ApS per part d'alumnat de secundària.

Des d'EACNUR considerem que l'etapa d'Educació Secundària Obligatoria és clau en el desenvolupament d'una ciutadania crítica, amb ganes de participar, transformar i solucionar problemes socials comuns, i així millorar la realitat que li envolta. Aconseguir una adequada articulació entre els processos d'aprenentatge i de servei és part dels objectius d'aquesta guia, que pretén aportar un itinerari que acompanye el professorat en tots dos processos des d'un sol projecte d'educació per a la ciutadania activa relacionat amb la millora de la qualitat de vida de les persones refugiades, sol·licitants d'asil, migrants i apàtrides en les seues comunitats i en el món.

A continuació, es facilita un itinerari formatiu la fi del qual és brindar un procés d'aprenentatge competencial que potencia una relació més directa entre el "saber" i el "saber fer". L'itinerari busca potenciar l'ensenyament de coneixements i actituds sobre la desigualtat, la injustícia i la discriminació des d'un enfocament crític i reflexiu.

Objectius de l'itinerari:

FASES	REPTE	OBJECTIUS
01 EMPATITZA	On estan els drets humans?	Identificar emocions i coneixements propis de l'alumnat sobre les vides de les persones refugiades, sol·licitants d'asil, migrants i apàtrides en els seus entorns més pròxims i en el món.
02 COMPRÉN	Quines són les causes i conseqüències dels desplaçaments forçats?	Promoure el pensament crític a través de reflexions guiades i col·lectives que permeten, a partir de dades i xifres de fonts verídiques i neutrals, augmentar la comprensió de la realitat sobre les persones refugiades, l'asil i la migració.
03 CREA	Com contribuir als reptes globals de la migració?	Preparar un projecte de servei vinculat a allò après que millore la realitat de les persones refugiades, l'asil i la migració per a poder transformar-la a través de la participació col·lectiva.
04 ACTUA	Com treballar en XARXA per a aconseguir els reptes globals?	Implementar el projecte dissenyat: Generar productes i/o experiències de sensibilització i/o acció a favor dels DD. HH. i la realitat de les persones refugiades o desplaçades, des d'enfocaments d'inclusió, justícia i sostenibilitat.
05 AVALUA	Com identificar l'impacte de les nostres accions?	Obtindre informació dels coneixements adquirits i les habilitats aplicades (competències) vinculades a la ciutadania.

L'esquema visual següent facilita la comprensió de l'estructura de cada fase del procés:

ROL DOCENT:

Orientacions per a acompanyar el procés de construcció de coneixement de l'alumnat i amb això facilitar l'aprenentatge.

ODS:

Objectius de Desenvolupament Sostenible als quals es vinculen les accions desenvolupades.

REPTES DEL S. XXI:

Principals desafiaments globals del s. XXI que es treballen en cada fase.

QUÈ NECESSITEM?

Materials necessaris per al desenvolupament de l'activitat.

Les tècniques i metodologies integrades en cadascuna de les fases anteriorment exposades **estàn dissenyades des de la possibilitat de desenvolupar-les en sessions de 50 min**, no obstant això, per a optimitzar el protagonisme de l'alumnat en el seu disseny, desenvolupament i avaluació, es proposa tindre **flexibilitat en les estructures d'horaris, espais i criteris acadèmics** per a facilitar la motivació, vincle i interacció de l'alumnat juntament amb uns altres agents socials per a la realització dels seus projectes d'ApS.

01

EMPATITZA

Fase de l'itinerari formatiu

On estan els
Drets Humans?

Els voluntaris refugiats a Mirqaan es reuneixen per a assistir a una capacitat per a aprendre com distribuir articles de socors bàsics als seus companys refugiats. Etiòpia, 2023.

©ACNUR / D. Díaz

On estan els drets humans?

La intenció educativa d'aquesta fase d'aprenentatge és aportar eines que permeten identificar emocions i coneixements propis de l'alumnat sobre la necessitat social a abordar en el projecte d'ApS, partint del coneixement dels Drets Humans (DD. HH.) i la realitat de les persones refugiades o desplaçades, des d'una visió àmplia i multicausal.

Perfil d'eixida de l'alumnat al final de l'ensenyament bàsic (LOMLOE):

- **Competència personal, social i d'aprendre a aprendre (CPSAA)** Expressar empatia i abordar els conflictes en un context integrador i de suport.
- **Competència en consciència i expressió culturals (CCEC)** Compromís amb la comprensió, el desenvolupament i l'expressió de les idees pròpies i del sentit del lloc que s'ocupa o del paper que s'exerceix en la societat.

Rol docent:

- Amb caràcter previ, el professorat pot definir l'eix temàtic i/o necessitat social sobre la qual es canalitzaran els projectes de l'alumnat en ApS.
- També pot identificar els sabers amb els quals compta l'alumnat i possibles aprenentatges que aportarà l'experiència vinculada a les àrees curriculars que tenen relació amb els projectes.
- Finalment, es presenta tant la metodologia com la temàtica que abordaran els diferents projectes d'ApS que resulten del procés que es desenvoluparà.

Objectius de desenvolupament sostenible:

ODS 10:

Reducció de les desigualtats:
Reduir les desigualtats en i entre països.

On estan els drets humans?

Matèries:

A continuació, es descriuen potencials temàtiques i/o metodologies per a adaptar aquesta proposta didàctica en les diferents matèries del currículum d'Educació Secundària Obligatoria:

 EDUCACIÓ EN VALORS CÍVICS I ÈTICS: pot sol·licitar que l'alumnat compartisca situacions que hagen viscut elles mateixes o persones pròximes, vinculades a les temàtiques treballades, i anar-les treballant amb el grup de manera respectuosa per a incentivar l'exercici responsable de la ciutadania des del desenvolupament de l'autonomia moral i la personalitat de les i els participants.

 LLENGUA CASTELLANA, LLENGUA ESTRANGERA I/O COOFICIAL I LITERATURA: pot acompanyar l'expressió oral amb correcció i adequació al context i motivar interaccions comunicatives cooperatives i respectuoses en l'intercanvi d'informació i la transmissió d'opinions.

 GEOGRAFIA I HISTÒRIA: pot abordar les situacions descrites en l'activitat a una dimensió històrica i cultural concreta, per a donar a conèixer, valorar i respectar la diversitat de la societat en altres èpoques de la història amb l'objectiu de fomentar la convivència democràtica. Exemple: Einstein, considerat com un dels grans genis de la història, va ser una persona refugiada que va fugir de l'Alemanya nazi als Estats Units el 1933, quan va perdre les seues llibertats civils i li van prohibir exercir com a professor per oposar-se obertament al govern.

Reptes del segle XXI (LOMLOE):

- Desenvolupar un esperit crític, empàtic i proactiu per a detectar situacions de iniquitat i exclusió a partir de la comprensió de les causes complexes que les originen.
- Acceptar la incertesa com a una oportunitat per a articular respostes més creatives i aprendre a manejar l'ansietat que pot portar aparellada.
- Cooperar i conviure en societats obertes i canviants, valorar la diversitat personal i cultural com a font de riquesa i interessar-se per altres llengües i cultures.

© ACNUR / B. Otieno

On estan els drets humans?

ACTIVITAT

1. Previ a l'activitat el professorat ha de seleccionar imatges que reflecteixen "desigualtat", representant el contrast de realitats que es viu en el món, vinculades especialment a les causes de desplaçament forçat, com a emergència climàtica i conflictes armats, del banc d'imatges de l'artista digital Uğur Gallenkuş² que podràs trobar al portal d'Instagram o [ACÍ](#).
2. Per a iniciar l'activitat es divideix el grup en equips de 2-3 persones, indicant a les/els participants que tindran l'oportunitat de fer totes les preguntes que vulguen sobre el contingut d'imatges que trobaran dins d'una caixa.
3. Es demana als equips que extraguen en silenci una imatge per equip, i que cada participant tinga a mà la targeta de treball de [l' ANNEX 01](#) per a desenvolupar una tècnica de VISUALITZACIÓ que ajudarà a connectar de manera empàtica amb el contingut de les imatges (representacions de vulneració de drets). Per a això s'indica al grup que de manera individual responguen en la targeta les següents preguntes:

ULL

Què veig en la imatge?
(Descripció objectiva)

COR

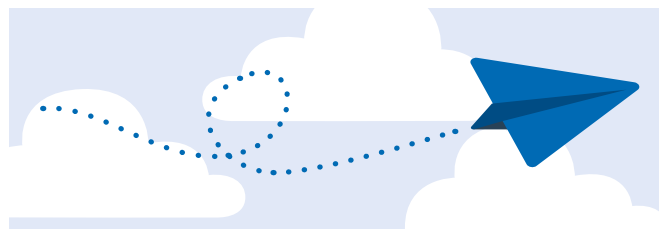
Què em fa sentir davant la situació que reflecteix?
(Identificació emocional)

MENT

Què pense sobre aquesta realitat?
(Coneixement propi)

PREGUNTES

Quines preguntes em sorgeixen davant aquest fet?
(Pensament crític)

4. Es dona un temps perquè cada equip compartisca les respostes individuals descrites en les targetes i les conjuminen en una posada en comú per a exposar-les.
5. Una vegada tots els equips tenen posat en comú el contingut de les seues targetes de treball, es convida l'alumnat a exposar les seues aportacions a partir de les preguntes següents:
 - ☐ Quina és l'emoció més repetida a partir de la visualització de les imatges?
 - ☐ Què solem pensar davant aquestes situacions els qui les observem, però mai les hem viscutes? Quines creus que són les causes de la situació que denuncia la imatge?
 - ☐ Què faríeu vosaltres en eixa situació de vulneració de drets? Quina de les dos parts de les imatges podrien ser "situacions d'acolliment, situacions de desplaçament o refugi"?
 - ☐ A partir de les realitats vistes en les imatges, quines preguntes sorgeixen en el grup sobre el desplaçament forçat i les seues causes?
6. Després de l'exposició grupal sobre el coneixement previ i sentir general del grup davant les realitats i desigualtats oposades en les imatges, es proposa fer una reflexió guiada pel professorat que pose èmfasi en les principals causes del desplaçament forçat de persones:
 - ☐ **Humanes: conflictes armats; persecució per motius de raça, religió, nacionalitat, pertinença a un grup social determinat, opinions polítiques...**
 - ☐ **Naturals: canvi climàtic, desastres naturals.**

2. Artista turc que usa fotografies per a contrastar les realitats oposades en el món: la societat de consum i la pobresa, la guerra i la pau o la tranquil·litat de la llar i el drama de la migració, entre d'altres.

01

EMPATITZA

Fase de l'itinerari formatiu

On estan els drets humans?

7. Per a fer-ho se suggereix obrir un debat col·lectiu que permeti posar a prova el coneixement previ del grup sobre els conceptes bàsics del desplaçament forçat a través de les preguntes següents:

- ☐ Qui és una persona refugiada?
- ☐ Quins termes coneixen dels processos migratoris forçats? (persones desplaçades climàtiques, asil, apàtrides, retornades...)
- ☐ Quines creuen que són les principals vulneracions de DD. HH. que experimenten les persones abans i durant la seua fugida dels seus països.

8. Una vegada recollit el saber col·lectiu, el debat pot enriquir-se amb el material següent:

- ☐ Vídeo: **Qui és una persona refugiada?** ↗ <https://www.youtube.com/watch?v=OqYSRSzUD3I>
- ☐ Definicions de ↗ [l' ANNEX 02.](#)
- ☐ Dades estadístiques actualitzades de la pàgina web d'ACNUR.
- ☐ Materials complementaris de la pàg. 36.

9. En finalitzar l'activitat es demana al grup que, de manera individual, realitzi la rutina de pensament següent, a manera de reflexió, per a sintetitzar les seues idees i que siguin conscients del que han après:

- ☐ Abans pensava que...
- ☐ Ara pense que...

10. Finalment, es recullen les imatges unides a les fitxes de treball per part de cada equip i es col·loquen de nou la caixa. Ja que el contingut d'aquestes, juntament amb el treball de reflexió col·lectiva realitzat, serà un punt de partida per a la fase següent de **COMPENSIÓ**.

Què necessitem?

- ✓ Una caixa.
- ✓ Imatges de situacions de desigualtat de l'Instagram de. ↗ [@ugurgallen](#)
- ✓ Targetes de treball.
↗ **ANNEX 01**
- ✓ Les paraules importen.
↗ **ANNEX 02**

Annexos de l'activitat:

↗ **ANNEX 01**

↗ **ANNEX 02**

Orientacions didàctiques:

Se suggereix que la reflexió guiada construisca un espai de diàleg col·lectiu que aprofundisca sobre la temàtica i que potencie en l'alumnat diversitat de respostes reflexives construïdes a partir dels seus sabers, inquietuds, capacitats i confrontació de diferents hipòtesis aportades en l'exercici anterior. Aquesta reflexió permetrà l'anàlisi de les realitats exposades a partir dels coneixements de l'alumnat i abordar la importància de la igualtat d'oportunitats i el dret a una vida digna per a totes les persones.

Es pot enriquir l'activitat amb el recurs de preguntes per al debat, realitzat per ACNUR: ↗ [Qui és una persona refugiada?](#)

02

COMPRÉN

Fase de l'itinerari formatiu

Quines són les causes
i conseqüències dels
desplaçaments forçats?

**Persones desplaçades
internes que han arribat
a un centre d'acolliment
prop de Kassala, Sudan,
alberguen els seus fills sota
un matalasset d'ACNUR.
Sudan, 2024.**

©ACNUR / A. Alfadil

Quines són les causes i conseqüències dels desplaçaments forçats?

La intenció educativa d'aquesta fase d'aprenentatge és aportar eines que permeten promoure en l'alumnat processos de pensament i reflexió interna des d'informació fiable i veraç sobre les causes i conseqüències dels processos migratoris causats pel canvi climàtic i els conflictes armats. Amb la finalitat de potenciar accions d'ApS vinculades als valors propis i als drets de les persones refugiades o desplaçades, des d'una visió àmplia i multicausal.

Perfil d'eixida de l'alumnat al final de l'ensenyament bàsic (LOMLOE):

- **Competència digital (CD)** Ús segur, saludable, sostenible, crític i responsable de les tecnologies digitals per a l'aprenentatge, per al treball i per a la participació en la societat, així com la interacció amb aquestes.
- **Competència en comunicació lingüística (CCL)** Interactuar de manera oral, escrita, signada o multimodal de manera coherent i adequada en diferents àmbits i contextos i amb diferents propòsits comunicatius.
- **Competència matemàtica i competència en ciència, tecnologia i enginyeria (STEM)** Comprensió del món utilitzant els mètodes científics, el pensament i representació matemàtics, la tecnologia i els mètodes de l'enginyeria per a transformar l'entorn de forma compromesa, responsable i sostenible.

Rol docent:

- Orienta l'anàlisi i comprensió de la temàtica a abordar, perquè conforme una base sòlida conceptual que permeta potenciar l'interés, compromís i involucració de l'alumnat en el Repte proposat.
- Fomenta el coneixement dels DD. HH. i la realització de projectes d'ApS que donen suport al seu assoliment des de l'escala local.
- Propícia un diàleg reflexiu, respectuós, responsable i pro-positiu en l'intercanvi col·lectiu d'idees, opinions i experiències entorn de la temàtica abordada.
- Aporta materials i recursos diversos per a facilitar la interpretació d'informació fiable i veraç, així com l'anàlisi de dades recollides.

Quines són les causes i conseqüències dels desplaçaments forçats?

Objectius de desenvolupament sostenible:

ODS 11:

Comunitats sostenibles: aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilents i sostenibles.

ODS 13:

Acció pel clima: prendre mesures urgents per a combatre el canvi climàtic i els seus efectes.

ODS 16:

Pau, justícia i institucions sòlides.

Matèries:

A continuació, es descriuen potencials temàtics i/o metodologies per a adaptar aquesta proposta didàctica en les diferents matèries del currículum d'Educació Secundària Obligatoria:

- **EDUCACIÓ EN VALORS CÍVICS I ÈTICS:** pot potenciar el treball des de diferents perspectives de pensament crític en la cerca i anàlisi d'informació i ajudar a comprendre la importància d'involucrar en la resposta a problemes comuns de la ciutadania.
- **LLENGUA CASTELLANA, COOFICIAL I LITERATURA:** pot acompanyar la comprensió, interpretació i valoració amb actitud crítica de textos escrits de manera activa i informada i per a construir coneixement.
- **GEOGRAFIA I HISTÒRIA:** pot abordar les situacions descrites en l'exercici a una dimensió històrica i cultural concreta, per a donar a conèixer, valorar i respectar la diversitat de la societat en altres èpoques de la història amb l'objectiu de fomentar la convivència democràtica.
- **MATEMÀTIQUES:** pot aportar eines de cerca de dades significatives i fiables per a l'anàlisi de la realitat que es pretén abordar. I així aportar una oportunitat per a treballar la competència d'interpretació de mètodes i resultats científics de manera crítica per a compartir i construir nous coneixements.

Reptes del segle XXI (LOMLOE):

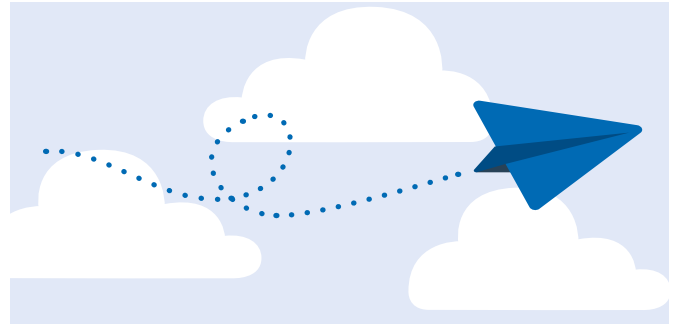

- Desenvolupar un esperit crític, empàtic i proactiu per a detectar situacions d'iniquitat i exclusió a partir de la comprensió de les causes complexes que les originen.
- Analitzar de manera crítica i aprofitar les oportunitats de tota mena que ofereix la societat actual, en particular les de la cultura en l'era digital, avaluant els seus beneficis i riscos i fent un ús ètic i responsable que contribueixca a la millora de la qualitat de vida personal i col·lectiva.
- Desenvolupar les habilitats que li permeten continuar aprenent al llarg de la vida, des de la confiança en el coneixement com a motor del desenvolupament i la valoració crítica dels riscos i beneficis d'aquest últim.

Quines són les causes i conseqüències dels desplaçaments forçats?

ACTIVITAT

1. Seguint amb l'activitat descrita en la sessió anterior, es convida a l'alumnat a continuar aprofundint en les causes i conseqüències del desplaçament forçat.
2. Per a fer-ho es proposa tornar a configurar els equips de treball de la sessió anterior i a agafar una imatge de la caixa, que no siga la que els havia tocat en la sessió prèvia. La imatge ha d'anar acompanyada per les targetes de treball emplenades en l'exercici anterior.
3. En aquest cas, es proposa realitzar una activitat per a analitzar causes i conseqüències del desplaçament forçat a través de la cerca de dades de fonts d'organismes oficials o periodisme contrastat que aporte informació veraç en matèria de drets humans.
4. Per a entendre i utilitzar correctament els termes de persones refugiades, migració i asil, se suggereix aportar als equips [l' ANNEX 02](#) de l'exercici anterior "Les paraules importen" on es defineixen conceptes i terminologia bàsica sobre les persones desplaçades forçoses.
5. Cada equip disposarà d'una Fitxa de coneixement ([l' ANNEX 03](#)) i de dos moments clau per a realitzar la seua investigació sobre les causes de desplaçament forçat:
 - En un primer moment els equips hauran de respondre a la qüestió: **Quines preguntes em sorgeixen davant aquest fet?** (de [l' ANNEX 01](#)), realitzada anteriorment per l'equip en la fitxa de treball associada a la imatge que s'ha elegit.
 - En un segon moment hauran de buscar informació fiable i contrastada sobre les causes o situacions específiques de desplaçament forçat que identifiquen en la imatge a partir de les preguntes suggerides en la Fitxa de coneixement ([l' ANNEX 03](#)).

- **Al seu torn, per a fer efectiva la responsabilitat individual i col·lectiva d'usar informació fiable i contrastada sobre persones, situacions o contextos, es facilita a cada equip un document amb criteris a tindre en compte en l'ús de fonts d'informació ([l' ANNEX 04](#)).**

6. Amb la finalitat de compartir i visualitzar millor la informació trobada per part de cada equip i la magnitud dels problemes analitzats, es pot demanar a l'alumnat que utilitze imatges, conceptes i gràfics per a ajudar a representar les causes amb major claredat, amb material fungible (cartolina A2) o amb l'eina [Canva](#) (existeix una versió gratuïta) per a crear un cartell/infografia amb plantilles i il·lustracions que ofereix l'aplicació.

Per exemple, des de la matèria de matemàtiques l'alumnat pot contrastar dades sobre una població desplaçada d'un país específic durant uns anys des de la plataforma [l' UNHCR Data | UNHCR](#) i representar la informació i els resultats amb l'eina Canva proposta o d'altres, visualitzant idees, estructurant processos i valorant la seua utilitat per a compartir informació.

7. Finalment, es dona un espai d'exposició col·lectiva de la informació analitzada i si el professorat ho considera, es pot demanar a l'alumnat que esmente la font d'informació utilitzada i per què l'ha seleccionat, per a treballar l'esperit crític i la necessitat de buscar i contrastar informació fiable per a comprendre-la i acceptar-la.

Quines són les causes i conseqüències dels desplaçaments forçats?

Què necessitem?

- ✓ Una caixa.
- ✓ Imatges de situacions de desigualtat de l'Instagram ➔ [@ugurgallen](#) treballades en la sessió anterior.
- ✓ Targetes de treball realitzades en l'exercici anterior.
- ✓ Fitxa de coneixement.
➔ **ANNEX 03**
- ✓ Document d'ús d'informació fiable i veraç.
➔ **ANNEX 04**
- ✓ Ordinadors.
- ✓ Accés a internet.

Annexos de l'activitat:

➔ ANNEX 03

➔ ANNEX 04

©ACNUR / D. Dabdoub

Ciutadans libanesos i sirians arriben al pas fronterer de Joussieh, a la província d'Homs (Síria), al setembre de 2024, fugint dels intensos bombardejos israelians al Líban. Síria, 2024.

Orientacions didàctiques:

Se suggereix que la reflexió guiada construeixi un espai de diàleg col·lectiu que aprofundisca sobre la temàtica i que potencie en l'alumnat diversitat de respostes reflexives construïdes a partir de les seues reflexions crítiques. Això permetrà enriquir un diàleg col·lectiu posterior guiat per l'educador/a que pot enfocar-se cap a una participació inclusiva, igualitària, intercultural, entre d'altres.

Per als espais d'intercanvi d'informació i reflexions entorn dels drets humans, el professorat pot acudir als enllaços de referència facilitats en la pàg. 36.

03

CREA

Fase de l'itinerari formatiu

Com contribuir als reptes globals de la migració?

Valentyn, de 23 anys, voluntari de Medical Psychological Aid, ajuda els nouvinguts a baixar del tren a l'estació de Lviv. Valentyn estudia medicina a la universitat de Lviv, però quan va començar la guerra es va unir al centre de voluntaris que es va convertir en el primer port d'escala per als desplaçats interns que arribaven a la ciutat. Ucraïna, 2023.

©ACNUR / A. McConnell

Com contribuir als reptes globals de la migració?

La intenció educativa d'aquesta fase d'aprenentatge és enfortir la capacitat de dissenyar i d'organitzar accions orientades cap a la mobilització i la participació activa de l'alumnat per a transformar la realitat de les persones refugiades, sol·licitants d'asil i migrants, des de la responsabilitat individual i col·lectiva.

Perfil d'eixida de l'alumnat al final de l'ensenyament bàsic (LOMLOE):

- **Competència emprenedora (CE)** Actuar sobre oportunitats i idees, utilitzant els coneixements específics necessaris per a generar resultats de valor per a altres persones.

Rol docent:

- Acompanya en el procés de disseny creatiu de solucions a problemes socials identificats per l'alumnat.
- Afavoreix l'intercanvi constructiu d'idees i suggeriments creatius a la resolució de problemes.
- Aporta recursos interns i externs per a facilitar la connexió amb altres agents socials que enriqueixen l'experiència a través del treball en xarxa.

Objectius de desenvolupament sostenible:

ODS 11:

Comunitats sostenibles: aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilents i sostenibles.

ODS 13:

Acció pel clima: prendre mesures urgents per a combatre el canvi climàtic i els seus efectes.

Com contribuir als reptes globals de la migració?

Katherine, d'Hondures, és estudiant de segon any de la Llicenciatura en Química Biofarmacèutica a la Universitat Autònoma de Chiapas, a Tapachula, becada per DAFI. Mèxic, 2022.

©ACNUR / A. Tardy

Matèries:

A continuació, es descriuen potencials temàtiques i/o metodologies per a adaptar aquesta proposta didàctica en les diferents matèries del currículum d'Educació Secundària Obligatoria:

- **LLENGUA CASTELLANA, LLENGUA ESTRANGERA I/O COOFICIAL I LITERATURA:** pot acompanyar l'expressió oral amb correcció i adequació al context i motivar interaccions comunicatives cooperatives i respectuoses en l'intercanvi d'informació i la transmissió d'opinions.
- **EDUCACIÓ EN VALORS CÍVICS I ÈTICS:** pot potenciar el treball des de diferents perspectives de la participació cívica per a ajudar al compromís i la corresponsabilitat amb els reptes globals de l'actualitat.
- **EDUCACIÓ PLÀSTICA, VISUAL I AUDIOVISUAL, FÍSICA I QUÍMICA I D'ALTRES:** poden adequar i aplicar tècniques de creativitat per a les accions previstes en els diferents projectes de servei.

Reptes del segle XXI (LOMLOE):

- Desenvolupar una actitud responsable a partir de la presa de consciència de la degradació del medi ambient i del maltractament animal, basada en el coneixement de les causes que els provoquen, agreugen o milloren, des d'una visió sistèmica, tant local com global.
- Entendre els conflictes com a elements connaturals a la vida en societat que han de resoldre's de manera pacífica.
- Sentir-se part d'un projecte col·lectiu, tant en l'àmbit local com en el global, desenvolupant empatia i generositat.

Com contribuir als reptes globals de la migració?

ACTIVITAT

- Per a generar un espai d'aprenentatge que permeta a l'alumnat crear un conjunt d'activitats (accions informatives, formatives, de sensibilització, entre d'altres) que generen canvis en idees, valors, polítiques i/o pràctiques que afecten les persones refugiades o desplaçades, es facilita dos espais que fomenten l'activisme per part de l'alumnat:
 - D'una banda, es facilita a cada participant [l'ANNEX 05](#) amb un llistat d'accions quotidianes vinculades a valors i competències socials i ciutadanes en la construcció d'una cultura d'acolliment. És un exercici individual i anònim, per la qual cosa no són jutjades/compartides les respostes.
 - Una vegada acabat l'exercici individual, es conformen 4 equips de treball per a abordar una pregunta cadascun entorn de les temàtiques següents:
 - Considerem que les persones coneixen l'impacte que tenen les accions que realitzen en el dia a dia en el planeta i la humanitat? Com es podria millorar el coneixement de les persones respecte al poder de les accions quotidianes per a millorar la societat?
 - Quina visió teníeu de l'activisme abans i després de l'activitat?
 - Quins recursos serien necessaris perquè la joventut participe més en la construcció d'una societat inclusiva?
 - Creus que les accions positives poden motivar cadenes de favors? Creus que és un model que pot funcionar en el vostre centre o comunitat?
 - Una vegada treballat per equips cada qüestió, s'obri un debat col·lectiu de presentació de les reflexions proposades i s'analitza el factor "contagi" entre el grup, de manera que pugui motivar l'interès de l'alumnat en el treball creatiu posterior.
- A continuació, es proposa un exercici que pot realitzar-se en la mateixa sessió o en una altra, segons ho permeti el temps del grup i de l'aula. En aquesta ocasió passem a l'exercici creatiu de generar un projecte de servei que permeti canviar idees, valors i actituds de la ciutadania davant situacions de xenofòbia i racisme que viuen persones refugiades i migrants, o percebudes com a estrangeres. L'activitat pot realitzar-se amb els equips conformats en els exercicis anteriors o unificar-se en equips més grans de 4-5 persones. L'activitat es desenvolupa amb el lliurament d'una targeta de [l'ANNEX 06](#) i un tauler de treball de [l'ANNEX 07](#) que permetrà el treball cooperatiu a cada equip. El contingut de la targeta indica a cada grup el repte al qual respondre, mitjançant una sèrie de preguntes que es faciliten en [l'ANNEX 07](#) i així crear una idea de projecte de servei vinculada als eixos temàtics proposats: conflictes armats, desplaçament climàtic i xenofòbia. Encara que el contingut del treball grupal és molt intuïtiu i ofereix l'oportunitat de dissenyar una proposta de manera autònoma per part de cada equip, se suggereix que el procés creatiu per equips siga acompanyat per l'equip docent per a aclarir dubtes, facilitar la resolució de conflictes i motivar el disseny de projectes coherents amb els criteris proposats.
- En finalitzar el procés creatiu, s'obri un espai de presentació i debat que permeti al grup en el seu conjunt conèixer els projectes dels diferents equips i enriquir les propostes amb suggeriments i recomanacions.

Com contribuir als reptes globals de la migració?

Què necessitem?

- ✓ Fitxa activisme quotidià.
➤ **ANNEX 05**
- ✓ Targetes Repte.
➤ **ANNEX 06**
- ✓ Tauler projecte Refugi 4.7.
➤ **ANNEX 07**
- ✓ Ordinadors.
- ✓ Accés a internet.

Annexos de l'activitat:

➤ **ANNEX 05**➤ **ANNEX 06**➤ **ANNEX 07**

Orientacions didàctiques:

En l'exercici d'activisme quotidià, és important acompanyar la reflexió individual en cada frase amb exemples del seu significat i possibilitat de posar-lo en una columna i una altra. L'activitat permet reconèixer el poder que tenen les decisions i accions quotidianes, en la responsabilitat de contribuir a una societat d'acolliment intercultural i inclusiva.

Els termes d'“integració” i “inclusió” estan descrits en ➤ **l'ANNEX 02**, per si el professorat o l'alumnat necessitara ampliar el coneixement grupal sobre aquest tema.

És important potenciar el protagonisme de l'alumnat per a generar una transformació social des de la transformació personal.

L'activitat pot ser complementada i/o adaptada a la temàtica dels ODS de l'agenda 2030 a través d'aquest document:

➤ https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/wp-content/uploads/sites/3/2018/08/170Actions-web_Sp.pdf

Se suggereix al professorat que paral·lelament al disseny dels projectes de servei de l'alumnat, es precisen els aspectes pedagògics d'aquests projectes, en la mesura que es van coneixent els detalls. Exemple:

- Quins objectius educatius perseguim: coneixements, actituds, valors, habilitats, competències...?
- Què aportaran els agents socials involucrats als aspectes pedagògics?
- Quines seran les funcions del professorat responsable?
- Com s'avaluaran els aprenentatges?

04

ACTUA

Fase de l'itinerari formatiu

Com treballar en XARXA per a aconseguir els reptes globals?

Persones refugiades i artistes ballen enfront del mural durant la seua inauguració, com a part d'un projecte d'ACNUR, i l'organització internacional sense finalitats de lucre Artolution. Artistes de 9 països creen un mural a Sofia al costat de xiquets refugiats. Bulgària, 2023.

©ACNUR / D. Kashavelov

Com treballar en XARXA per a aconseguir els reptes globals?

La intenció educativa d'aquesta fase d'aprenentatge és desenvolupar un treball col·lectiu a través d'un servei dissenyat per l'alumnat en benefici a una necessitat social sentida, analitzada i projectada prèviament, en col·laboració amb actors socials de la comunitat (ONGs, centres educatius, administració local, entre altres.)

Perfil d'eixida de l'alumnat al final de l'ensenyament bàsic (LOMLOE):

- **Competència ciutadana (CC)** Exercir una ciutadania responsable i participar plenament en la vida social i cívica, basant-se en la comprensió dels conceptes i les estructures socials, econòmiques, jurídiques i polítiques, així com en el coneixement dels esdeveniments mundials i el compromís actiu amb la sostenibilitat i l'assoliment d'una ciutadania mundial.

Rol docent:

- Organitza i acompanya les accions grupals, facilitant el treball dels diferents agents implicats.
- Dona suport en la resolució d'imprevistos i en les possibles dificultats de comunicació amb els altres agents socials implicats en l'acció.

Objectius de desenvolupament sostenible:

ODS 16:

Pau, justícia i institucions sòlides.

Com treballar en XARXA per a aconseguir els reptes globals?

Matèries:

A continuació, es descriuen potencials temàtiques i/o metodologies per a adaptar aquesta proposta didàctica en les diferents matèries del currículum d'Educació Secundària Obligatòria:

 EDUCACIÓ EN VALORS CÍVICS I ÈTICS: pot acompanyar i enfortir el treball en xarxa amb entitats i col·lectius comunitaris des de diferents perspectives de la participació cívica per a ajudar al compromís i la responsabilitat amb els reptes globals de l'actualitat.

 LLENGUA, MATEMÀTIQUES, EDUCACIÓ PLÀSTICA, VISUAL I AUDIOVISUAL, FÍSICA I QUÍMICA I D'ALTRES: poden acompanyar el desenvolupament de les accions previstes en els diferents projectes de servei.

Reptes del segle XXI (LOMLOE):

- Cooperar i conviure en societats obertes i canviants, valorar la diversitat personal i cultural com a font de riquesa i interessar-se per altres llengües i cultures.
- Sentir-se part d'un projecte col·lectiu, tant en l'àmbit local com en el global, desenvolupant empatia i generositat.
- Desenvolupar les habilitats que li permeten continuar aprenent al llarg de la vida, des de la confiança en el coneixement com a motor del desenvolupament i la valoració crítica dels riscos i beneficis d'aquest últim.

©ACNUR / C. Nzomo

Com treballar en XARXA per a aconseguir els reptes globals?

ACTIVITAT

1. Per a acompanyar el desenvolupament d'actuacions de servei dissenyades per alumnat es facilita una GUIA DE L'EXPERIÈNCIA (➔ [ANNEX 08](#)) amb la finalitat de garantir el protagonisme i la participació juvenil a generar canvis en idees, valors i/o pràctiques xenòfobes que afecten les persones refugiades o desplaçades.
2. Per a fer-ho es distribueix el grup en equips de treball (s'aconsella seguir amb aquells formats en fases anteriors) i es facilita ➔ [l'ANNEX 08](#) a cada equip. El document integra una sèrie de criteris a tindre en compte per a detallar el màxim possible les característiques dels Projectes d'ApS que cada equip vol dur a terme.
3. Se suggereix aportar el temps necessari (segons les característiques del grup) per a emplenar, amb orientacions del professorat, els 3 blocs de la GUIA que funciona a manera de dossier o agenda d'aprenentatge per a facilitar el treball descriptiu del projecte:
 - ☐ Equip
 - ☐ Projecte
 - ☐ Impacte
4. Una vegada finalitzat el treball descriptiu, aquest ha de ser revisat pel professorat per a assegurar els enfocaments d'aprenentatge que comporta l'ApS i que són explicats en la introducció d'aquesta guia.
5. L'acompanyament en la fase de posada en acció de l'activitat proposada en el projecte de cada equip suposarà l'acompanyament del professorat tant en la coordinació, com en la planificació i desenvolupament amb altres agents del centre educatiu o del context d'aquest.
6. En finalitzar el desenvolupament de les accions emmarcades en el servei, aquesta mateixa GUIA DE L'EXPERIÈNCIA serà clau per a l'avaluació del projecte (La qual, s'explica en la fase del procés següent).

Què necessitem?

- ✔ Fitxa tècnica del projecte.
➔ **ANNEX 08**

Annexos de l'activitat:

➔ ANNEX 08

Orientacions didàctiques:

Se suggereix que el desenvolupament de les accions emmarcades en els projectes de servei siga acompanyat per l'equip docent per a enfortir els llaços de treball en xarxa amb entitats i col·lectius comunitaris, així com resoldre possibles problemes o obstacles, sempre tenint en compte les capacitats i protagonisme de l'alumnat en el procés.

05

AVALUA

Fase de l'itinerari formatiu

**Com identificar l'impacte
de les nostres accions?**

Hana és una voluntària d'extensió comunitària en matèria de protecció, higiene i sanejament que transmet informació a la comunitat sobre la COVID-19 i com poden canviar els seus comportaments d'higiene per a previndre la propagació de la COVID-19 i altres malalties. Sudan del Sud, 2020.

©ACNUR / A. Said Ali Juma

Com identificar l'impacte de les nostres accions?

La intenció educativa d'aquesta fase d'aprenentatge és reflexionar i avaluar els aprenentatges aconseguits en el procés d'ApS, veient la doble vessant, acadèmica i social, de cada projecte.

Perfil d'eixida de l'alumnat al final de l'ensenyament bàsic (LOMLOE):

- **Competència en comunicació lingüística (CCL)** mobilitzar, de manera conscient, el conjunt de coneixements, destreses i actituds que permeten comprendre, interpretar i valorar críticament missatges orals, escrits, signats o multimodals evitant els riscos de manipulació i desinformació, així com comunicar-se eficaçment amb altres persones de manera cooperativa, creativa, ètica i respectuosa.

Rol docent:

- Orienta l'anàlisi descriptiva dels resultats del treball de camp.
- Estableix vincles entre els aprenentatges adquirits durant el procés i les diferents matèries involucrades, fent visible a l'alumnat la reutilització d'aquests aprenentatges en la vida quotidiana.
- Identifica els principals problemes, reptes i desafiaments als quals s'ha enfrontat l'alumnat al llarg del procés i els canvis produïts.

Objectius de desenvolupament sostenible:

ODS 16:

Pau, justícia i institucions sòlides.

Com identificar l'impacte de les nostres accions?

Zuleimir Zurima González Hernández, una estudiant de secundària de dèsset anys, viu a Boa Vista, el Brasil, dins del “refugi” indígena conegut com a Jardín Floresta. És originària de l'estat Delta Amacuro, a Veneçuela, i viu amb els seus pares i sis germanes menors. Colòmbia, 2023.

©ACNUR / S. Escobar-Jaramillo

Matèries:

A continuació, es descriuen potencials temàtiques i/o metodologies per a adaptar aquesta proposta didàctica en les diferents matèries del currículum d'Educació Secundària Obligatoria:

 EDUCACIÓ EN VALORS CÍVICS I ÈTICS: pot acompanyar el procés d'avaluació des de la necessitat d'integrar diferents mirades per a poder tindre una visió completa sobre el funcionament d'un projecte ApS.

 LLENGUA, MATEMÀTIQUES, EDUCACIÓ PLÀSTICA, VISUAL I AUDIOVISUAL, FÍSICA I QUÍMICA I D'ALTRES: poden adequar i aplicar tècniques d'avaluació sobre les accions previstes en els diferents projectes de servei.

Reptes del segle XXI (LOMLOE):

- Sentir-se part d'un projecte col·lectiu, tant en l'àmbit local com en el global, desenvolupant empatia i generositat.
- Desenvolupar les habilitats que li permeten continuar aprenent al llarg de la vida, des de la confiança en el coneixement com a motor del desenvolupament i la valoració crítica dels riscos i beneficis d'aquest últim.

Com identificar l'impacte de les nostres accions?

ACTIVITAT

1. Per a avaluar el desenvolupament d'actuacions de servei dissenyades per alumnat s'ha de realitzar una reflexió i anàlisi tant de l'aprenentatge com del servei, tenint en compte les emocions sorgides durant l'experiència, ja que aportarà informació sobre els canvis generats en l'alumnat com a individus i com a grup.
2. Per a fer-ho es facilita dues opcions d'avaluació interdependents i complementàries que el professorat pot implementar segons les característiques del grup, el servei i/o el temps que dispose per a tal fi.
3. S'indica al grup que disposaran d'un espai de silenci i reflexió individual per a treballar una o totes dues propostes d'avaluació:
 - D'una banda, es facilita una dinàmica d'avaluació grupal que recull competències adquirides en les 4 fases del procés de disseny i desenvolupament d'un projecte d'ApS (➔ [ANNEX 09](#)). Es pot realitzar de manera individual en un primer moment i obrir un espai de reflexió col·lectiva respectuós que sume els sabers i aprenentatges de tots els i les joves participants.
 - D'altra banda, es facilita una Guia d'Avaluació del procés (➔ [ANNEX 10](#)), dividida en 3 blocs: **Aprenentatges de l'experiència / Impacte del projecte / Procés d'ApS**.
4. En finalitzar l'avaluació de les experiències emmarcades en el servei, s'obri un espai col·lectiu on reconèixer i celebrar els resultats generats i els aprenentatges significatius de totes les persones participants.

Què necessitem?

- ✓ **Avaluació de l'aprenentatge.**
➔ **ANNEX 09**
- ✓ **Avaluació del procés.**
➔ **ANNEX 10**

Annexos de l'activitat:

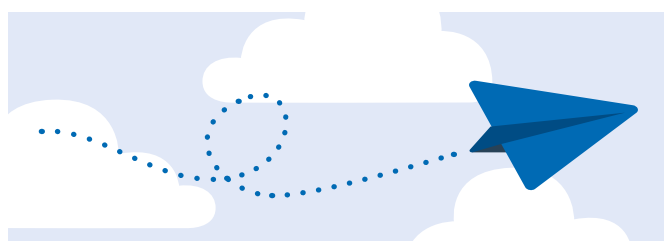
➔ **ANNEX 09**➔ **ANNEX 10**

Orientacions didàctiques:

L'avaluació es pot realitzar, tal com es proposa, en un debat col·lectiu guiat pel contingut de les eines d'avaluació aportades o incloure aquest contingut en mitjans digitals com un [Kahoot](#), [Mentimeter](#), [Quizizz](#), entre d'altres.

Se suggereix que aquest moment de tancament aporte espais per a:

- El reconeixement de l'interés, esforç i compromís de les persones participants i els col·lectius.
- La difusió de les experiències en la comunitat educativa i les persones i entitats que han participat en el servei.
- L'enfortiment als vincles de solidaritat i treball en xarxa creats entre l'alumnat, el professorat i les persones i/o entitats que han rebut o col·laborat en el servei.

06

Per a ampliar informació

Stamen, de 37 anys i oriünda de Bulgària, dirigeix una activitat per a xiquets refugiats ucraïnesos en el centre Integriko de Varna (Bulgària). El centre de formació empra a professors i voluntaris per a ajudar els refugiats ucraïnesos a integrar-se ràpidament al seu país d'acolliment. Bulgària, 2023.

©ACNUR / D. Kashavelov

Sobre ApS:

- Xarxa Espanyola d'Aprenentatge-Servei: <https://aprendizajeservicio.net/>
- Roser Batlle. Aprenentatge-Servei: <https://roserbatlle.net/aprendizaje-servicio/>
- Zerbikas (País Basc): www.zerbikas.es
- Grup promotor d'aprenentatge servei de la Comunitat Valenciana: <https://apscomunitatvalenciana.com/>
- Centre Promotor d'Aprenentatge Servei (Catalunya): www.aprenentatgeservei.org

Sobre desplaçament forçat:

- ACNUR: www.acnur.org
- Les paraules importen (Ensenyar sobre les persones refugiades - ACNUR): <https://www.acnur.org/es-es/que-hacemos/proteccion/educacion/ensenar-sobre-las-personas-refugiadas>
- Declaració Universal de Drets Humans: un.org/es/universal-declaration-human-rights/
- Objectius de Desenvolupament Sostenible: un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/
- Recursos educatius EACNUR: <https://eacnur.org/es/recursos-educativos-acnur>
- SOM REFUGI: <https://somrefugi.org>

ANNEXOS

Activitats transformadores

Per a facilitar la navegació, fes clic en la icona de mà per a tornar a cada fase de l'activitat.

Empatitze amb el que veig, sent i pense

ULL

Què veig en la imatge? (Descripció objectiva)

COR

Què em fa sentir davant la situació que reflecteix?
(Identificació emocional)

MENT

Què pense sobre aquesta realitat?
(Coneixement propi)

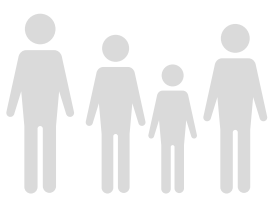
PREGUNTAS

Quines preguntes em sorgeixen davant aquest fet? (Pensament crític)

Les paraules importen

A continuació, trobaràs explicacions senzilles dels diferents termes que se solen usar per a parlar de desplaçament forçat.

				
	Persona refugiada	Persona migrant	Persona desplaçada interna	Sol·licitant d'asil
On?	Fora del seu país	Fora del seu país	Dins del seu país	Fora del seu país
Per qué?	Fugen del perill (guerra o persecució)	Es desplacen per altres raons	Fugen del perill (guerra o persecució)	Les raons de la fugida encara no són clares
Retorn?	En perill si retornen	Poden retornar sense perill immediat	En perill si retornen	Depén del resultat del procediment
Drets?	No es poden repatriar	Depenen de les lleis de migració	Encara sota la llei / autoritat local	Depén del resultat del procediment

Persones desplaçades internes

Són persones que s'han vist forçades a fugir de la seua llar, però que, per raons diverses, romanen dins de les fronteres del seu propi país.

Sol·licitants d'asil

Sol·licitant d'asil és aquella persona que vol exercir el dret humà fonamental que permet sol·licitar i obtenir refugi en un estat diferent al de la seua nacionalitat, en casos de conflicte armat o persecució que posen en perill la seua vida i les llibertats fonamentals de l'individu.

Desplaçament forçat

Terme genèric que s'utilitza per a descriure un moviment de persones en el qual s'observa la coacció, incloent l'amenaça en la vida i la seua subsistència, ja siga per causes naturals o humanes¹.

1. Organització Internacional per a les Migracions (OIM), Glossari sobre Migració núm. 34, disponible en: <https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml-34-glossary-es.pdf> [20 Marzo 2023]

Persones refugiades

Aquella persona que “a causa de fundats temors de ser perseguida per motius de raça, religió, nacionalitat, pertinença a determinat grup social o opinions polítiques, es trobe fora del país de la seua nacionalitat i no puga o, a causa d'aquests temors, no vulga acollir-se a la protecció de tal país”².

Condicó que s'adquireix sobre la base de la resposta a la sol·licitud d'asil: si s'accepta, a nivell legal, la persona es considera refugiada o beneficiària de protecció internacional. Si la sol·licitud es rebutja, la persona queda sota l'empara de la llei d'estrangeria (igual que les persones migrants).

Persones migrants

Són aquelles persones que es desplacen a un altre país per altres motius que no són el conflicte o la persecució.

Els migrants trien traslladar-se no a causa d'una amenaça directa de persecució o mort, sinó principalment per a millorar les seues vides en trobar treball o per educació, reunificació familiar, o per altres raons. A diferència de les persones refugiades, que no poden tornar al seu país de manera segura, les persones migrants continuen rebent la protecció del seu govern”³.

Cal destacar que totes les persones tenen dret a una vida digna, i, sobretot, que el lloc on naixes no hauria de condicionar les teues possibilitats de prosperar.

Persones apàtrides

La definició legal internacional d'apàtrida és “una persona que no és reconeguda per cap país com a ciutadà conforme a la seua legislació”⁴. En termes simples, això significa que una persona apàtrida no té la nacionalitat de cap país. Les limitacions de drets són molt més elevades, tenint dificultats per a accedir a drets bàsics com educació, atenció mèdica, ocupació i llibertat de moviment.

Algunes persones naixen sense estat, però unes altres es converteixen en apàtrides.

Se suggereix parlar de la població Kurda per a exemplificar aquesta condició.

Persones retornades

Són les persones que tornen al seu país o lloc d'origen. El procés de reintegració estarà determinat per factors com ara el temps que va passar a l'estranger, la quantitat de temps que la persona havia pensat que anava a absentar-se, en quina mesura va retindre les connexions amb la família i les xarxes socials al país d'origen. El retorn ha de ser sempre segur, voluntari i digne.

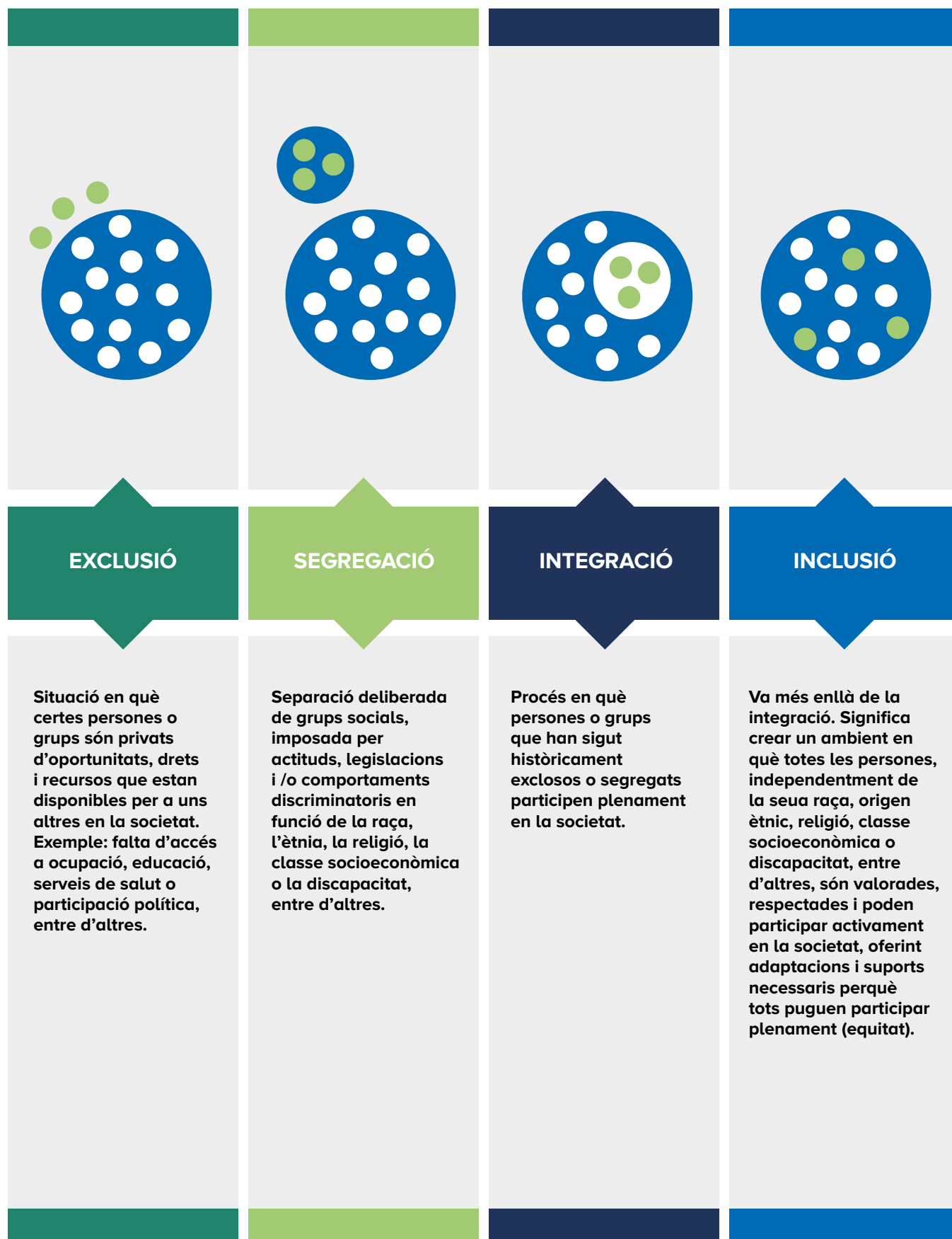
2. ONU: Assemblea General, Convenció sobre l'Estatut dels Refugiats, 28 Juliol 1951, United Nations, Treaty Sèries, vol. 189, p. 137, disponible en esta adreça: <https://www.acnur.org/5b0766944.pdf> [20 Març 2023]

3. Edwards, A. (11 de juliol de 2016) “‘Refugiat’ o ‘Migrant’? Quin és el terme correcte?” ACNUR Espanya. Disponible en: <https://www.acnur.org/noticias/noticia/2016/7/5b9008e74/refugiado-o-migrante-cual-es-el-termino-correcto.html>

4. “Què és la apatridia?”. *UNHCR. Disponible en: <https://www.unhcr.org/ibelong/es/que-es-la-apatridia/>

Per a entendre com es poden abordar les desigualtats socials i construir comunitats més justes, et facilitem un esquema visual amb els conceptes més importants:

Fitxa de coneixement 1: causes

Escriure la pregunta seleccionada de la imatge i una proposta de resposta:

.....

.....

.....

Resposta investigada del grup:

1 Quina és la necessitat/problema concret que reflecteix la imatge?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2 Quins drets estan sent vulnerats en la situació reflectida en la imatge?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3 Quants països tenen conflictes armats actius en l'actualitat?

.....

.....

.....

.....

.....

4 Quines emergències climàtiques actuals poden estar causant desplaçaments forçats en diferents llocs del món?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5 No totes les persones que han de fugir de les seues llars es troben en la mateixa situació legal, encara que els motius (guerra, persecució, etc.) per a marxar-se siguen els mateixos. Quines diferències existeixen entre una persona desplaçada internament i una persona refugiada?

.....

.....

.....

.....

Dret a estar ben informats/as

Totes les persones tenim dret a tindre accés a una informació completa, accessible i fiable sobre persones, situacions o contextos.

Per a oferir-te vies d'accés fàcils i útils es faciliten a continuació, diferents estratègies que poden ser utilitzades de manera quotidiana per a la cerca digital d'informació fiable i verificable.

FONTS D'INFORMACIÓ FIABLES:

Pàgines web d'organismes públics referents.

Pàgines de periodisme contrastat i per a detectar fake news (notícies falses).

Cercadors acadèmics i bases de dades de continguts científics com: Google Acadèmic, La Referencia (La Xarxa Federada de Repositoris Institucionals de Publicacions Científiques), Dialnet, SciELO, entre d'altres.

Cercadors d'informació especialitzada com: Redalyc, Chemedica, entre d'altres.

VERIFICAR:

Verificar la qualitat de les fonts bibliogràfiques digitals, contrastant entre diverses fonts davant l'existència de diversitat d'explicacions respecte a una mateixa realitat.

CONTRASTAR:

Contrastar la informació oposada, per a identificar possibles informacions enganyoses.

AUTORIA:

Citar l'autoria de la informació recaptada en tots aquells treballs, propostes i projectes que es realitzen de manera individual o grupal.

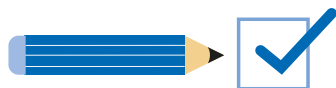
ANÀLISI:

Tindre present una actitud analítica davant les diverses narracions respecte a diferents realitats i col·lectius.

Activisme quotidià

	UTILITZE AQUESTA MANERA DE SER ACTIVISTA	PODRIA UTILITZAR AQUESTA MANERA DE SER ACTIVISTA	NO CONSIDERE NECESSÀRIA AQUESTA MANERA DE SER ACTIVISTA
Rebutge la violència exercida per altres persones, vetllant pel dret a la protecció de les persones refugiades.			
Utilitze un llenguatge que inclou a tots i totes.			
Si tinc oportunitat, m'agrada interactuar amb persones de cultures i contextos diferents.			
Reconec els valors de valentia, esforç i determinació de les persones que es veuen forçades a migrar.			
Valore i reconec els punts forts d'altres cultures diferents a la meua.			
M'informe i participe de les mesures i oportunitats que afavoreixen la igualtat d'oportunitats en el meu centre educatiu.			
M'interesse per les experiències, històries, emocions i trajectòries de vida de persones refugiades o desplaçades.			
M'importa el que succeeix en altres països, entenc que la relació entre països i societats genera conflictes, desigualtats i empobriment econòmic.			
M'informe i m'interesse sobre els drets de les persones refugiades del meu entorn per a millorar el seu futur.			
No qüestione ni comente la manera de vestir i d'expressar-se de les persones migrants del meu entorn.			
Participe en les activitats de sensibilització, interculturalitat i/o convivència que es realitzen en el meu entorn educatiu i/o social.			
Reconec les especials vulneracions de drets de les dones i xiquetes que es veuen forçades a migrar.			
Participe en algun moviment o entitat per a la inclusió i integració de les persones refugiades.			

Targetes Repte

Conflictes oblidats

REPTE:

La visibilitat dels conflictes armats en els processos migratoris.

Desplaçament climàtic

REPTE:

La visibilitat de la migració i desplaçament forçat causada pel canvi climàtic en el s. XXI.

Xenofòbia

REPTE:

La lluita contra actituds d'odi i/o discriminació cap a les persones percebudes com a estrangeres.

Projecte refugi 4.7

A continuació, tens un esquema que recull tots els elements que hauria de tindre una acció de servei enfocat en la sensibilització social. Indica el REPTE seleccionat:

Persones que integren el grup:

**CONFLICTES
OBLIDATS**

**DESPLAÇAMENT
CLIMÀTIC**

XENOFÒBIA

1

Quines possibles accions pot fer l'equip per a promoure la sensibilització ciutadana entorn del REPTE?

2

Què pretenen aconseguir aquestes accions?

3

Quina informació necessita el col·lectiu sobre la realitat del REPTE que es treballarà?

4

En quins mitjans podem obtenir informació fiable, veraç i contrastada sobre la realitat del REPTE?

5

Descriviu les característiques de la persona(es), el col·lectiu(s), l'entitat(s), l'organisme(s) al qual es dirigeix l'acció.

.....

.....

.....

.....

6

Ara, trieu una acció concreta, entre totes les sorgides en la pregunta 1, que us permeten desenvolupar un servei a la comunitat per a aconseguir el REPTE.

.....

.....

.....

.....

.....

7

Qui us pot donar suport?

.....

.....

.....

.....

.....

9

Quin calendari i recursos té l'acció?

8

Quines xarxes de difusió estan a l'abast de l'equip per a visualitzar l'acció per a aconseguir el REPTE?

.....

.....

.....

.....

10

Quan acabe el servei, com avaluareu l'abast (impactes) de la vostra acció/servei?

.....

.....

.....

.....

.....

FITXA TÈCNICA DEL PROJECTE

EQUIP

Nom del projecte:

Persones que integren el grup:

Fortaleses de l'equip:

Febleses a reforçar:

PROJECTE

SINOPSI DEL PROJECTE

Descriure de manera breu i concreta en què consisteix el projecte.

NECESSITAT SOCIAL

Indicar el problema o necessitat social sobre el qual es treballarà.

COL·LECTIU

Descriure les característiques principals del col·lectiu a què es dirigeix el projecte.

RECURSOS

Enumerar els materials necessaris per a l'activitat.

TREBALL EN XARXA

Indicar les entitats col·laboradores del projecte.

TASQUES Escriure la tasca de cada participant de l'equip en el disseny i desenvolupament de l'activitat.

Avaluació de l'aprenentatge

A continuació, comenta en cadascuna de les parts indicades en la silueta els teus pensaments, emocions i aprenentatges entorn de les activitats realitzades en el marc del projecte d'ApS en totes les seues fases:

COR:

Quines emocions han sorgit durant el procés de formació, disseny i execució del teu projecte d'ApS? En quins moments van sorgir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

CAP:

Què penses del projecte que has dissenyat i dut a terme amb les teues companyes i companys?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

MANS:

Quines coses noves has conegut i que has après a fer durant el desenvolupament de les activitats plantejades?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PEUS:

Quins canvis personals o noves decisions/accions en el teu dia a dia et motiva fer en finalitzar el teu projecte d'ApS?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Avaluació del procés

APRENTATGES

Nom del projecte:

Servei:

Persones que integren el grup:

**Quins nous coneixements
hem après?**

(Conceptes i continguts)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**Quines noves coses hem
après a fer?**

(Competències i habilitats)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**En quines hem millorat
com a persones?**

(Actituds i valors)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**Com ens hem sentit durant
el projecte?**

(Sentiments i emocions)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PROJECTE

Valora el grau de consecució dels criteris següents quant al projecte d'ApS desenvolupat:

Es va dur a terme el servei tal com estava previst?

☐ SÍ ☐ NO ☐ A MIG FER

RAONS:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Es va aconseguir el resultat/s previstos?

☐ SÍ ☐ NO ☐ A MIG FER

RAONS:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

El treball en xarxa amb altres entitats ha beneficiat el projecte?

☐ SÍ ☐ NO ☐ A MIG FER

RAONS:

.....

.....

.....

.....

Es considera replicable l'experiència?

☐ SÍ ☐ NO ☐ A MIG FER

RAONS:

.....

.....

.....

.....

.....

Es valora positivament per part del col·lectiu beneficiari?

☐ SÍ
☐ NO
☐ A MIG FER

RAONS:

.....

.....

.....

.....

.....

PROCÉS APS

Formació prèvia al projecte

EL MÉS POSITIU:

.....

.....

.....

.....

EL QUE CAL MILLORAR:

.....

.....

.....

.....

Disseny i planificació del projecte

EL MÉS POSITIU:

.....

.....

.....

.....

EL QUE CAL MILLORAR:

.....

.....

.....

.....

Desenvolupament de les accions del projecte

EL MÉS POSITIU:

.....

.....

.....

.....

EL QUE CAL MILLORAR:

.....

.....

.....

.....

Relació d'imatges que apareixen en aquesta guia:

- **Pàgina 6:** Bernice Kula-Kula, refugiada de la República Democràtica del Congo i estudiant de màster a la Universitat de Càller, consulta un llibre a la biblioteca de la universitat. Itàlia, 2023. © ACNUR/ A. Morganti.
- **Pàgina 8:** A l'aula d'informàtica de l'escola de la seua comunitat a Hondures, un jove estudiant posa. En reconèixer la importància dels espais segurs, es fa evident que els joves requereixen més que només accés a l'educació. Hondures, 2023. © ACNUR/ S. Escobar-Jaramillo.
- **Pàgina 15:** Estudiants usen tauletes a l'aula de l'escola Instant Network del camp de refugiats de Kakuma. Kenya, 2024. © ACNUR/ B. Otieno. Aquesta imatge és propietat de Brian Otieno/storitellah.com i està protegida per les lleis internacionals de drets d'autor. Copiar, duplicar, guardar com a arxiu digital, imprimir, publicar en qualsevol mitjà, inclosa la web, manipular, transmetre o reproduir sense el permís previ per escrit de Brian Otieno/storitellah.com està estrictament prohibit i constituïria una infracció dels drets.
- **Pàgina 19:** Els estudiants de Direcció d'Empreses del programa de beques de la Iniciativa Acadèmica Alemanya per als Refugiats Albert Einstein (DAFI) conversen al campus amb la vicedegana de Relacions Internacionals. Eslovàquia, 2024. © ACNUR/ A. Tardy.
- **Pàgina 27:** Anibal, de Guatemala, és estudiant de primer any d'Enginyeria de Programari a la Universitat Autònoma de Chiapas, a Tapachula, sud de Mèxic, amb una beca DAFI. Mèxic, 2022. All use must be cleared by the HQ Photo Unit team.
- **Pàgina 29:** Kateryna, de Kíev, pinta en la façana de la Cinquena Escola Nocturna Penyo Penev a Sofia, juntament amb altres artistes que formen part de la iniciativa de l'ACNUR, l'Agència de l'ONU per als Refugiats i l'organització mundial sense finalitats de lucre Artolution. Bulgària, 2023. © ACNUR/ D. Kashavelov.
- **Pàgina 30:** El viatge de Nyagwa Maker cap al bàsquet va començar fa 11 anys, molt abans que sabera que transformaria la seua vida i li obriria les portes a l'educació. En créixer com a refugiada, es va enfrontar diàriament a la incertesa del seu futur, però una beca de bàsquet li va donar un salvavides. Kenya, 2024. © ACNUR/ C. Nzomo.

Part de la pintura mural en la façana de la Cinquena Escola Nocturna Penyo Penev a Sofia. Artolution i ACNUR Bulgària van organitzar una capacitat per a artistes, durant 10 dies van treballar juntament amb la infància refugiada en la creació d'un mural, símbol d'esperança en la paret d'una escola local. Bulgària, 2023.

Aquesta publicació ha sigut realitzada amb el suport financer de la Generalitat Valenciana.
El contingut de la publicació és responsabilitat exclusiva del Comité espanyol d'ACNUR
i no necessàriament reflecteix l'opinió de la Generalitat Valenciana.